

RECENZJE I OMÓWIENIA

DOI: 10.18276/sip.2017.49/1-29

Renata Knap*

Uniwersytet Szczeciński

Tomasz Rynarzewski, Katarzyna A. Nawrot, Kamil Zajączkowski, Ewa Cieślik, *Potencjał gospodarczy i możliwości rozwojowe Afryki. Polska perspektywa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2017, ss. 459

Do najważniejszych przemian we współczesnej gospodarce światowej należą zmiany strukturalne, polegające na wyodrębnianiu się nowych ośrodków wzrostu oraz przesuwaniu centrów produkcji i handlu z krajów rozwiniętych gospodarczo (Północy) do krajów rozwijających się (Południa). W XXI wieku do grona najszybciej rozwijających się krajów świata (*emerging market*) z Azji, Ameryki i Europy Środkowo-Wschodniej dołączyły państwa afrykańskie, które zaliczono do grupy tak zwanych nowych rynków wschodzących (*frontier market*). Gwałtownemu przyspieszeniu wzrostu w znakomitej większości 54 zróżnicowanych gospodarek Afryki, w tym najsłabiej rozwiniętych krajów Afryki Subsaharyjskiej, towarzyszyło spowolnienie gospodarcze w krajach wysoko rozwiniętych, będących głównymi partnerami gospodarczymi Polski.

W powyższym kontekście podjęta w recenzowanej książce problematyka przemian zachodzących w gospodarce Afryki jest aktualna i bardzo ważna zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia. Głównym celem monografii jest ocena potencjału gospodarczego i możliwości rozwojowych krajów

* Adres e-mail: renataknap@onet.pl.

afrykańskich oraz uwarunkowań intensyfikacji współpracy gospodarczej Polski z krajami Afryki.

Zasadnicza treść monografii została podzielona na cztery części i czternaście rozdziałów. Pierwsza część obejmuje dwa rozdziały, z których pierwszy ma charakter teoretyczny, a drugi – empiryczny. W pierwszym rozdziale zaprezentowano przegląd i ocenę głównych koncepcji teoretycznych w dotychczasowej ewolucji ekonomii rozwoju, analizę prezentowanych w literaturze przedmiotu wyników badań surowcowej specjalizacji krajów słabo rozwiniętych jako bariery ich rozwoju, a następnie omówiono rolę polityki industrializacji i dywersyfikacji struktur gospodarczych w procesach rozwojowych krajów słabo zaawansowanych ekonomicznie. Drugi rozdział zawiera wyniki analizy zmian pozycji Afryki we współczesnej gospodarce światowej i najważniejszych problemów rozwojowych kontynentu oraz ocenę perspektyw rozwoju krajów afrykańskich. W analizie znaczenia gospodarczego Afryki uwzględniono miejsce regionu w ekonomicznych klasyfikacjach krajów dokonywanych przez międzynarodowe organizacje gospodarcze, udział w globalnym PKB, populacji, w międzynarodowych przepływach handlowych i kapitałowych. Rozważania poświęcone problemom rozwojowym Afryki obejmują szczegółową charakterystykę skali i poziomu ubóstwa, niedorozwoju społecznego, nierówności dochodowych, braków infrastrukturalnych, słabości instytucji, niestabilności politycznej i ekonomicznej, a także wielokulturowości regionu. Oceny perspektyw rozwoju gospodarek krajów afrykańskim dokonano na podstawie analizy ich wyposażenia w czynniki produkcji oraz poziomu integracji gospodarczej (w skali globalnej i regionalnej).

W drugiej części, składającej się z pięciu rozdziałów, przeprowadzono badania potencjału gospodarczego Afryki w podziale na regiony wyróżniane przez ONZ, poświęcając każdemu z nich osobny rozdział (rozdziały 3–7). Przeanalizowano dynamikę i poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, wielkość i strukturę międzynarodowych przepływów handlowych i kapitałowych, warunków prowadzenia biznesu oraz międzynarodowej konkurencyjności krajów w wyszczególnionych regionach. Na podstawie otrzymanych wyników zidentyfikowano sektory i rynki (kraje) o największym potencjale gospodarczym, najbardziej perspektywiczne dla potencjalnej współpracy gospodarczej Polski z regionem Afryki Wschodniej, Afryki Południowej, Afryki Środkowej, Afryki Zachodniej i Afryki Północnej.

Trzecią część poświęcono problematyce stosunków gospodarczych Unii Europejskiej z Afryką i podzielono na trzy rozdziały. W pierwszym z nich (rozdział 8 pracy) przedstawiono proces instytucjonalizacji stosunków gospodarczych UE z Afryką, przesłanki i uwarunkowania rozwoju współpracy UE z Afryką oraz charakterystykę wymiany towarów, usług i przepływów kapitału między UE a krajami Afryki. W kolejnych dwóch rozdziałach zawarto bardziej szczegółową analizę stosunków gospodarczych UE z Afryką – tak w wymiarze instytucjonalnym, jak i realnym – w podziale na kraje Afryki Subsaharyjskiej (rozdział 9) i kraje Afryki Północnej (rozdział 10).

W czwartej części, obejmującej cztery rozdziały, zaprezentowano wyniki badań dotyczących współpracy gospodarczej między Polską a Afryką. W jedenastym rozdziale zawarto analizę wymiany handlowej i przepływów kapitałowych między Polską a krajami Afryki (w układzie całego kontynentu, wybranych regionów oraz krajów – najważniejszych partnerów handlowych Polski). W dwunastym rozdziale przedstawiono interesujące rezultaty autorskich badań (sondażu diagnostycznego) przeprowadzonych wśród afrykańskich przedsiębiorstw, dotyczących ich współpracy gospodarczej z Polską (motywów, rodzajów, dziedzin oraz barier współpracy). W trzynastym rozdziale określono czynniki intensyfikacji rozwoju polsko-afrykańskich stosunków gospodarczych oraz dokonano oceny dotychczasowej polityki Polski w sferze wspierania rozwoju współpracy z Afryką. Ostatni, czternasty rozdział, zawiera najważniejsze wnioski z przeprowadzonych badań i rekomendacje dla kształtowania polskiej polityki gospodarczej oraz strategii polskich przedsiębiorstw w celu stymulowania ekspansji na afrykańskie rynki.

Recenzowana monografia zasługuje na szczególne uznanie co najmniej z trzech powodów. Po pierwsze, ze względu na aktualność i ważność podjętej tematyki. Po drugie, ze względu na kompleksowość ujęcia obszernej, złożonej problematyki rozwoju i pozycji krajów Afryki w gospodarce światowej oraz stosunków gospodarczych Polski z Afryką. Po trzecie zaś, ze względu na wypełnienie istotnej luki w polskiej literaturze, wynikającej z braku całościowych, głębokich analiz problemów rozwojowych krajów Afryki w kontekście ich roli w gospodarce światowej i współpracy z Polską. Do zalet pracy należy również jej logiczna konstrukcja, przejrzysty sposób prowadzenia wywodów, dyscyplina słowa, aktualność i staranne opracowanie materiału statystycznego (tabel, wykresów i rysunków).

Podsumowując, ocenianą książkę uważam za wartościowe, kompleksowe źródło wiedzy o gospodarce i problemach rozwojowych współczesnej Afryki, o wysokich walorach poznawczych i aplikacyjnych. Praca może być uniwersalną pomocą wykorzystywaną w kształceniu studentów na polskich uczelniach, a także interesująca lekturą dla szerszego grona czytelników zainteresowanych problematyką pozycji Afryki w globalnej gospodarce. Monografia może być także przydatna w kształtowaniu polityki gospodarczej, tak na poziomie rządu, jak i polskich przedsiębiorstw prowadzących działalność na rynkach afrykańskich.